

Kaliskie więzienie

Filip Przybył , Karolina Bartoszczyk

Gimnazjum KSO „Edukator” w Kaliszu

Opiekun: Wioletta Janiszewska

Struktura zakładu karnego

- * Zakład Karny w Kaliszu składa się z dwóch oddziałów.
- * Główny budynek znajduje się przy ul. Łódzkiej 2 i jest zakładem karnym typu zamkniętego, dla mężczyzn odbywających karę po raz pierwszy.

Widok na mury Zakładu Karnego w Kaliszu przy ul. Łódzkiej 2

Struktura zakładu karnego c.d.

- * W oddziale zewnętrznym , usytuowanym na terenie COSSW w Kaliszu przebywają natomiast skazani zakwalifikowani do odbywania kary pozbawienia wolności w zakładzie karnym typu półotwartego dla odbywających karę po raz pierwszy. Oddział rozpoczął działalność w dniu 16.02.2009 r., po ponad 10- letniej przerwie.
- * Pojemność Zakładu Karnego w Kaliszu wynosi 197 skazanych + 80 w Oddziale Zewnętrznym.

Projekt i budowa więzienia

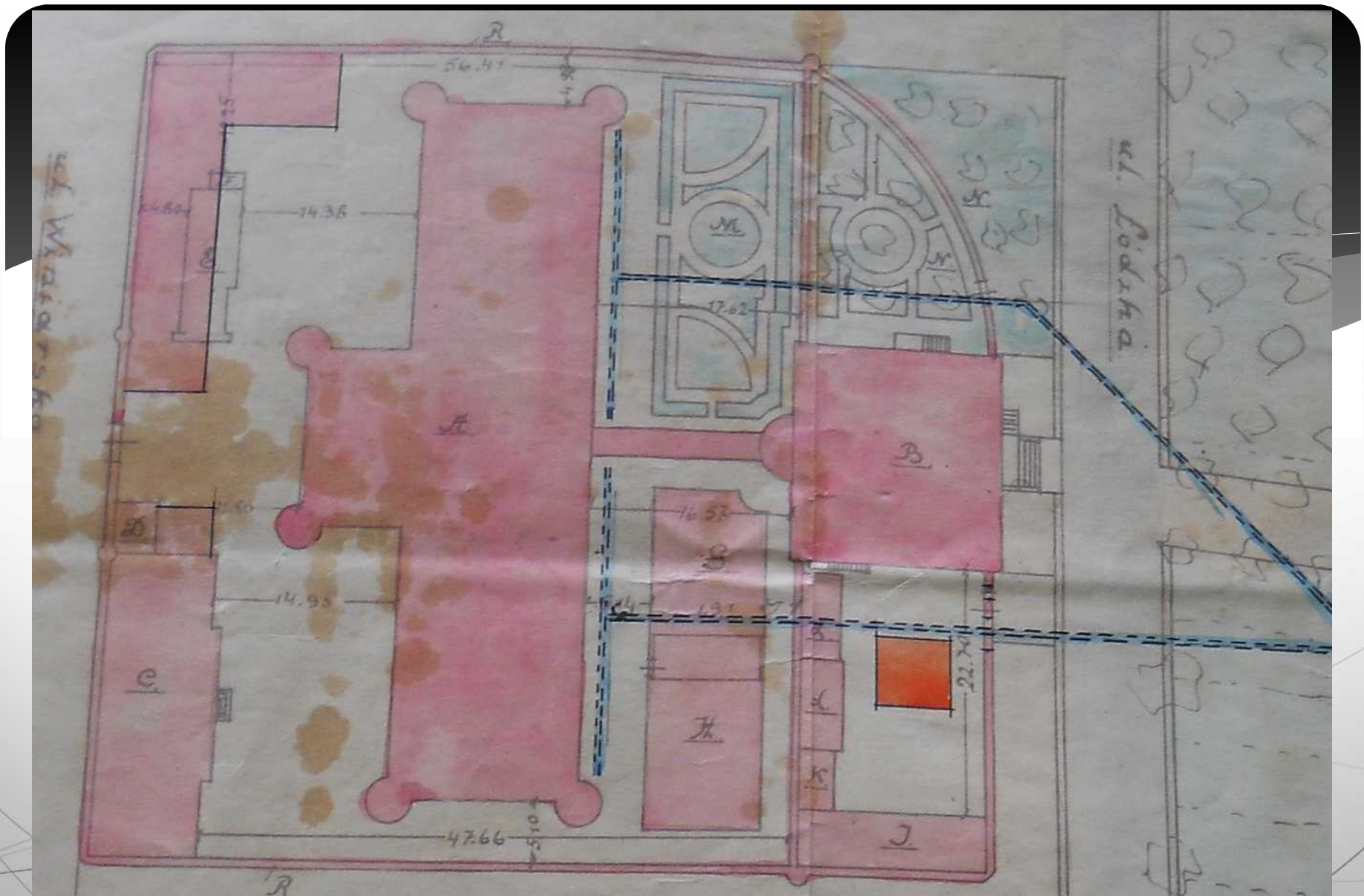
- * Początki Zakładu Karnego w Kaliszu sięgają pierwszej połowy XIX wieku. Jego budowa rozpoczęła się w roku 1840, kiedy to władze miejskie sprzedały teren położony w dzielnicy zwanej Tyńcem Komitetowi Budowy i Organizacji Więzień za sumę 3.000 ówczesnych złotych.

Projekt i budowa więzienia c.d.

- * Kaliski zakład karny zaprojektował Henryk Marconi, jeden z najwybitniejszych architektów polskich pierwszej połowy XIX stulecia, wraz ze swoim uczniem Franciszkiem Tournelle, późniejszym budowniczym wieży kościoła św. Mikołaja.

Henryk Marconi

Plan sytuacyjny nieruchomości więzienia w Kaliszu

Początek działalności

- * Ostatecznie prace budowlane ukończono w roku 1846 i wtedy to zakład zaczął przyjmować pierwszych osadzonych. Więzienie kaliskie organizacyjnie należało do więziennictwa Królestwa Polskiego.

Wygląd zewnętrzny

- * Jest to dwupiętrowy, podpiwniczony duży gmach zbudowany w kształcie zamku warownego. Otoczony został murem ze strażnicami i bramą ujętą w półkolumny, która połączona jest krytym przejściem z niewielkim budynkiem administracyjnym. W dziedzińcu urządzono kilkanaście małych ogródków, oddzielonych od siebie przemurowaniem, które służą więźniom jako miejsce spacerów.

Więzienie i Sąd Poprawczy w roku 1842

Wygląd wnętrza

- * Wnętrze cechuje długi korytarz, który jest rozlokowany przez całą długość budynku penitencjarnego. Drzwi do cel rozmieszczone są na obu przeciwległych ścianach na wysokości pięter. Komunikacja pomiędzy piętrami odbywa się za pomocą schodów , natomiast po obszarze piętra można poruszać się po żelaznych galeriach biegnących wzdłuż ścian.

Wnętrze więzienia

Zabory

- * W więzieniu kaliskim przez długie lata władze carskie osadzały działaczy niepodległościowych.
- * Oprócz funkcji zakładu karnego spełniało również funkcje aresztu śledczego, stąd też poza więźniami kryminalnymi znajdowali się w obiekcie także więźniowie polityczni, dla których Kalisz stanowił najczęściej tylko przystanek w drodze na Syberię i do ciężkich więzień w głębi Rosji.
- * Dokonywano tu także straceń.

I wojna światowa

- * 2 sierpnia 1914 roku wycofały się z Kalisza ostatnie oddziały carskie, a nadzór nad zakładem przejęły niemieckie władze okupacyjne. W zakładzie, oprócz załogi niemieckiej, stopniowo zatrudniani byli także Polacy. 12 listopada 1918 Straż Obywatelska przejęła więzienie. Uwolniono wówczas więźniów politycznych oraz częściowo kryminalnych.

Okres międzywojenny

- * W okresie międzywojennym więzienie miało charakter karno – śledczy i znajdowało się w zasięgu funkcjonowania kaliskiego sądu okręgowego.
- * Początkowo pojemność ustalono na poziomie 290 osadzonych, by w roku 1937 podnieść ją do 450, kiedy to – zgodnie z obowiązującą od wtedy klasyfikacją – zakład stał się więzieniem zwykłym.

WIEZIENIE
w Kaliszu.

№ 18, 19/1934
4 stycznia 1934

Wykaz

Ruch ludności więzienia w Kaliszu w ciągu miesiąca grudnia 1933r.
Pojemność dla mężczyzn 300, dla kobiet 100.

Do Minist. Sprawiedl. Departam. Więzienny
i kier. Korespondenta przy Sądzie Okręgowym w Kaliszu.

	Mężczyźni		Kobiety		Sędziy		Nieletni				Administ.		Wojskowi	Cudzoż.		Chorzy				Ogółem	
	do 1 roku	ponad 1 rok	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.		M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Stan na 1-go grudnia 1933 roku	84	26	119	17	84	13	5	2	4					12		8	3	1		296	58
W ciągu m-cia grudnia 1933r. przybyło	48	11	2		46	9	1		4							3				101	20
W ciągu m-cia grudnia 1933r. ubyło	20	10	8	2	52	12	3	1	5					1		2		1		88	25
Zostało na 1-go stycznia 1934r.	112	27	113	15	78	10	3	1	3					11		9	3			309	53

Z powodu choroby przywrócić im wolność	Zwolnieni				Zmarli				Przebieg choroby	Uwagi
	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety		
	24		3		51		1			
	11	1			11					
	3				5					
	1									
	39	1	3		67		1			

Naczelnik Więzienia *Cherist*

Wykaz ruchu ludności więzienia w Kaliszu w ciągu miesiąca grudnia 1933r.

Okres międzywojenny c.d.

- * W dwudziestoleciu międzywojennym zakład znany był z działalności produkcyjno – usługowej. Posiadał warsztaty ślusarsko – zabawkarskie, szewskie oraz fabryki mebli szkolnych oraz przyrządów gimnastycznych.
- * Działała w tym czasie w więzieniu również szkoła.

II wojna światowa

- * W dniu 1 września 1939 naczelnik uwolnił część więźniów, a reszta została przewieziona do Łodzi. Opuszczony zakład został zajęty przez okupanta 6 września.
- * Przez całą okupację zakład podlegał niemieckiemu wymiarowi sprawiedliwości. Wykonywano w nim kary aresztu, kary więzienia oraz karę obozu karnego.
- * W czasie II wojny światowej prócz aresztu urządzono tam salę egzekucyjną. Podczas hitlerowskiej okupacji, wykonano tu co najmniej 300 wyroków śmierci.

Okres powojenny

23 stycznia 1945 roku , po wyzwoleniu miasta, zgodnie z poleceniem dowództwa BCh Stefan Rydlewski – późniejszy pierwszy powojenny naczelnik kaliskiego zakładu – wraz z grupą ludzi zabezpieczył obiekt, który już po kilku dniach zaczął pełnić swe funkcje, gdyż osadzono tam jeńców niemieckich.

*W miarę stabilizacji politycznej w mieście i w kraju także w Zakładzie Karnym w Kaliszu zaczęły tworzyć się podwaliny nowej straży, a później służby więziennej.

BCh*- Bataliony Chłopskie – konspiracyjna organizacja zbrojna polskiego ruchu ludowego licząca około 160 tys. ludzi. Działająca w czasie II wojny światowej na terenie Generalnego Gubernatorstwa i w Wielkopolsce. Po Armii Krajowej była to największa formacja zbrojna podczas okupacji.

Zakład Karny dla młodocianych w Szczypiornie koło Kalisza (1958-1974r)

- * Początkowa nazwa: Więzienie Karno-Specjalne dla Młodocianych (WKSdM).
- * W tej nietypowej jednostce wszyscy młodociani więźniowie byli uczniami, uczęszczali do szkoły samochodowej (technikum lub zasadnicza szkoła zawodowa).

W warsztacie

Zakład Karny dla młodocianych c.d.

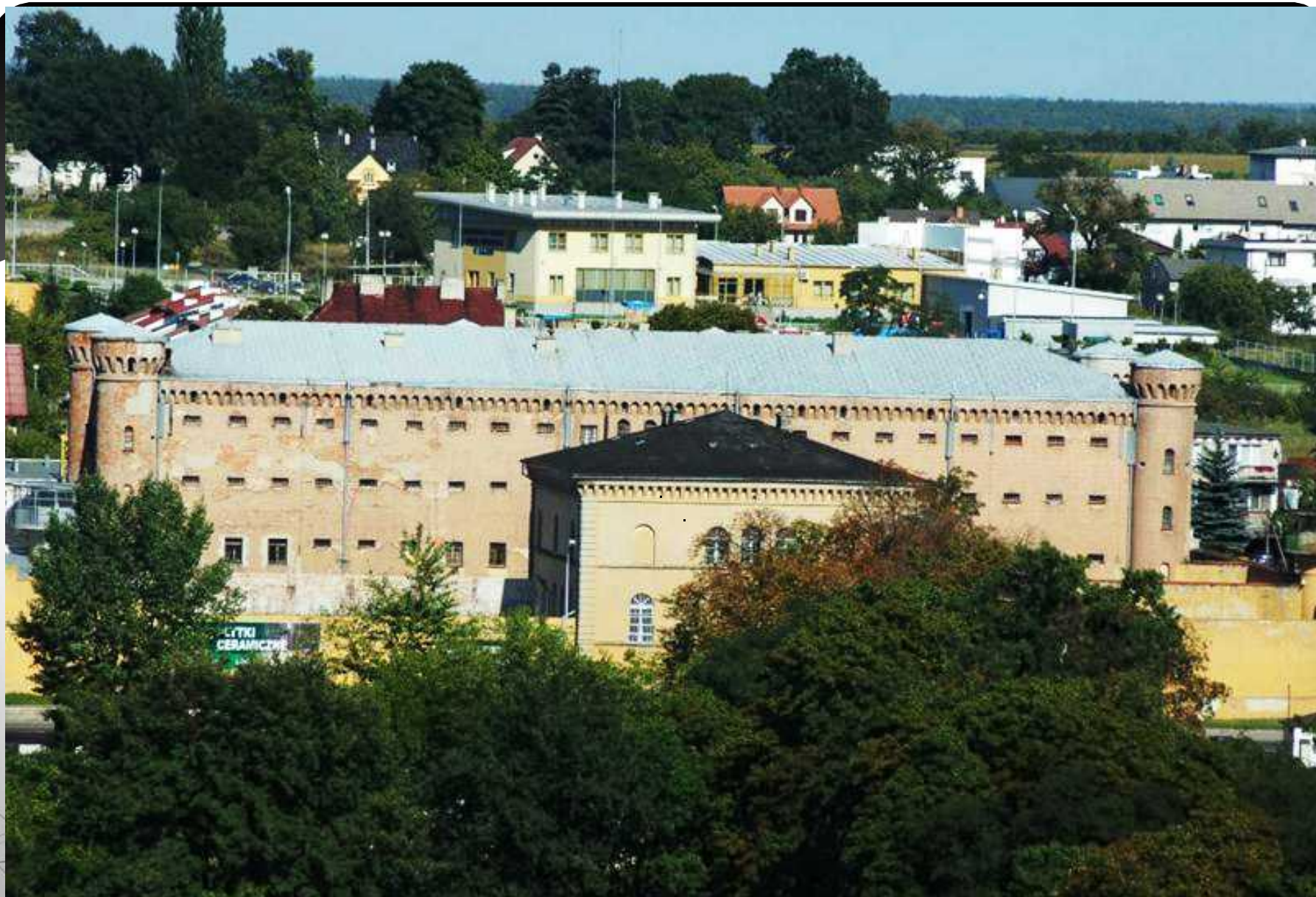
- * WKSdM to był zakład typu półotwartego dla około 200 uczniów, z niezłym wyposażeniem dydaktycznym i sportowym (m.in. otwarty basen i boisko sportowe). Zamiast cel – sale mieszkalne urządzone wedle upodobań skazanych (okna bez krat, drzwi otwarte bez „judasza”). Na każdym oddziale znajdowała się świetlica z telewizorem. W porze dziennej nie było oddziałowych, a jedynie wychowawcy. Posiłki spożywano wspólnie na stołówce. Dużo zieleni i kwiatów uzupełniało ten nietypowy obraz specjalnego więzienia dla młodocianych.

Zakład Karny dla młodocianych c.d.

- * Eksperyment w Szczypiornie polegał na stosowaniu znanych już metod pracy z więźniami ale w nowych (zmienionych) warunkach organizacyjnych.
- * Ostatecznie zakład został zlikwidowany w 1974 roku, bowiem zbyt daleko odbiegał od obowiązującej polityki penitencjarnej.

Więzienie – cenna architektura

- * Opisywany budynek jako jeden z nielicznych w Kaliszu nie zmienił pełnionej funkcji od czasu powstania aż do chwili obecnej.
- * Więzienie śledcze wpisane zostało do rejestru zabytków w 1968 roku.
- * Projekt remontu obiektu widnieje w planach inwestycyjnych krajowej Służby Więziennej.

Więzienie współcześnie

Bibliografia

Źródła archiwalne

- * Archiwum Państwowe w Kaliszu, Martyn, 757
- * Archiwum Państwowe w Kaliszu, Więzienie Kal. (195),
11
- * Archiwum Państwowe w Kaliszu, Więzienie Kal. (195),
21-22
- * Archiwum Państwowe w Kaliszu, Zbiór foto (844),
268

Bibliografia c.d.

Opracowania książkowe

- * M. Szachówna, *Kalisz i jego okolica*, Kalisz, 1927
- * P. Anders, *Kalisz, Ostrów i okolice - przewodnik*, Poznań, 1986
- * T. Baranowski, *Kalisz, zarys dziejów*, 1915
- * W. Kościelniak, *Wędrówki po moim Kaliszu*, Kalisz, 2010

Bibliografia c.d.

Strony internetowe

- * sw.gov.pl/pl/okregowy-inspektorat-sluzby-wieziennej-poznan/zaklad-karny-kalisz/
- * szczypiorno.info/informacje/historia/sluzba-wiezienna/wiezienie-karne-dla-mlodocianych/
- * www.cossw.pl/eksperyment-szczypiorno,63,1.html
- * www.faktykaliskie.pl/rewolucja-w-kaliskim-wiezieniu

Bibliografia c.d.

- * www.kalisz.info/wiezienie-na-tyncu.html
- * www.rc.fm/files/arttykul_polityczny/94247/bolaczka_wiezienia.jpg
- * www.sowa.website.pl/powazki/Pochowani/MarconiHenryk.html
- * www.zyciekalisza.pl/?str=82&id=185112